

บทคัดย่อ

โครงการวิจัย แนวทางการใช้ประโยชน์ที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดินอย่างยั่งยืน มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการถือครองและการใช้ประโยชน์ที่ดิน ปัจจัยที่ส่งผลต่อการใช้ประโยชน์ที่ดิน ปัญหาและความต้องการ และแนวทางการสร้างความมั่นคงในการถือครองและใช้ประโยชน์ที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดิน งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงผสม (Mix Method) โดยศึกษาข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ไปพร้อมๆ กัน ประชากรที่ใช้ศึกษาคือเกษตรกรที่เข้าถือครองและใช้ประโยชน์ที่ดินในแปลงที่ดินที่ออกหนังสืออนุญาตให้เข้าทำประโยชน์ในเขตปฏิรูปที่ดิน (ส.ป.ก.4-01) ในเขตปฏิรูปที่ดิน 4 จังหวัด คือ จังหวัดเชียงราย จังหวัดอุดรธานี จังหวัดฉะเชิงเทรา และจังหวัดชุมพร ใช้แบบสอบถาม เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างรวมทั้งสิ้น 1,583 ราย ใช้สถิติร้อยละ (percentage) วิเคราะห์ลักษณะข้อมูลทั่วไป สภาพการถือครองและการใช้ประโยชน์ในที่ดิน ปัญหา ความต้องการ เกี่ยวกับการถือครองและการใช้ประโยชน์ในที่ดิน และเพื่อยืนยันความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม คณะผู้วิจัยได้จัดสนทนากลุ่ม (Focus Group) เป็นการสนทนากลุ่มในระดับจังหวัด และการสนทนากลุ่มในระดับภาพรวม เพื่อตรวจสอบ ยืนยัน วิเคราะห์ สังเคราะห์ภาพรวม เพื่อตอบคำถามวิจัย

ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรผู้ตอบแบบสอบถาม เกือบหนึ่งในสาม มีอายุระหว่าง 50-59 ปี มากกว่าหนึ่งในสามจบการศึกษาในระดับประถมศึกษา มากกว่าครึ่ง มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 3-4 คน และมากกว่าหนึ่งในสามมีสมาชิกในครัวเรือนที่เป็นแรงงานในภาคเกษตร 1-2 คน เกษตรกรมากกว่าหนึ่งในสามมีภาวะหนี้สิน เกษตรกรเกือบทั้งหมด ทำประโยชน์ในแปลงที่ดินด้วยตนเอง หนึ่งในสาม ใช้ประโยชน์ในที่ดินด้วยการทำสวน พืชที่ปลูกเหมือนกันทุกจังหวัด คือ ยางพารา ลักษณะพื้นที่ที่เกษตรกรใช้ในการทำประโยชน์ เกือบหนึ่งในสาม เป็นที่ราบลุ่ม ที่ราบลุ่มแม่น้ำ และที่ดอน ลักษณะดิน เป็นดินร่วนปนทราย ใช้แหล่งน้ำเพื่อการเกษตร จากน้ำฝน โดยเกษตรกรผู้ตอบแบบสอบถาม เกือบหนึ่งในสาม มีแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรไม่เพียงพอสำหรับใช้ตลอดปี ปัญหาเกี่ยวกับการถือครองและการใช้ประโยชน์ที่ดิน ที่สำคัญคือ ปัญหาเรื่อง ดิน น้ำ โครงสร้างพื้นฐาน การเข้าถึงแหล่งทุน และปัจจัยการผลิตมีราคาแพง โดยต้องการได้รับสนับสนุน จาก สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม หรือหน่วยราชการอื่นๆ ช่วยแก้ปัญหาในเรื่องการใช้ประโยชน์ในที่ดิน ส.ป.ก. ให้สอดคล้องกับปัญหา ความต้องการของเกษตรกร

ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า การใช้ประโยชน์ที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดินอย่างยั่งยืนนั้น รัฐต้องจัดหาและสนับสนุน สิ่งต่างๆที่สามารถแก้ปัญหา และสนองความต้องการของเกษตรกร ได้อย่างถูกต้องตรงกับความต้องการของเกษตรกร ได้แก่ การพัฒนาแหล่งน้ำ สนับสนุนเงินทุน จัดหาตลาดและจัดการผลผลิต เสริมสร้างองค์ความรู้ อุดหนุนปัจจัยการผลิต ปรับปรุงกฎหมายปฏิรูปที่ดิน และที่สำคัญคือ ตัวเกษตรกรจะต้องมีการพัฒนาตนเอง โดยต้องมีการเรียนรู้เพื่อนำองค์ความรู้ต่างๆ ทั้งเทคโนโลยีสมัยใหม่ หรือภูมิปัญญาท้องถิ่นเดิม ผสมผสานกับประสบการณ์ที่ผ่านมา ทั้งของตนเองและของสมาชิกในเครือข่ายมาปรับใช้กับไร่นาของตนเองได้อย่างเหมาะสม ปรับแนวคิดในการใช้ชีวิตของเกษตรกร ให้รู้จักอยู่อย่างพอเพียง รู้จักประหยัด อดออม ซื่อสัตย์ต่ออาชีพเกษตรกร มีการวางแผนการประกอบอาชีพ และทำอย่างจริงจัง ต้องหมั่นเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเอง เหล่านี้ล้วนนำไปสู่การใช้ประโยชน์ในที่ดินอย่างยั่งยืน และสามารถนำไปสู่ความมั่นคงในการถือครองที่ดินและการมีชีวิตที่ดีขึ้นของเกษตรกร

Abstract

This present study titled “**The Guidelines for Sustainable Utilization of the Lands in the Reformed Areas**” aims to investigate the possessory conditions, land utilization, factors affecting land utilization, problems, needs and how to create the stability in land possessory and utilization. The research adopted mix method in which quantitative and qualitative investigations were conducted together. The population is a group of farmers who possess and utilize the lands licensed by Agricultural Land Reform Office (ALRO. 4-01) within the four provinces: Chiang Rai, Udon Thani, Chachoengsao, and Chumphon. The data were collected via questionnaires answered by 1,583 participants. Percentage was used to analyze general information such as land possessory and utilization, as well as problems and needs about possessory and utilization. To assure the questionnaires’ reliability, to check, to analyze and to synthesize the overall image for answering the research questions, the focus group conversations were set up in provincial level and overall level.

The study results were shown as follows. One-third of participants were in their fifties. More than one-third graduated only primary schools and more than half had 3-4 family-members. More than one-third of participants had 1-2 family members working in agricultural career. More than one-third of participants were in debt. Almost all of them utilized their own lands. One-third of them utilized the land by gardening. The plant grown in every province was a rubber tree. One-third of the lands that most farmers utilized were plain land, river plains and plateaus. The land was sandy loam. The water resource came from rain. Almost one-third of participants did not have sufficient water resource for agriculture for the whole year. The most important problems of land possessory and utilization were the problems about land, water, infrastructure, investment access, and expensive factors of production. These must be supported by Agricultural Land Reform Office or other departments to solve the problems of land utilization, conforming to the farmers’ problems and needs.

The results indicated that to sustainably utilize the land in the reformed areas, the government must provide and support stuffs that could solve the problems and responded to the farmers’ needs. For instances, water resource development, investment support, market provision and crops management, knowledge development, factors of production helping, land reform-law improvement, and most importantly, the farmers must improve themselves by learning both new technology and local wisdom and adding them with the previous experiences to apply this knowledge when farming. Moreover, the farmers should adjust their attitudes to live simply, to be economical and honest to their career. They should plan good steps of their career and always learn to improve themselves. These factors would help them sustainably utilize the lands, leading to the stability of land possessory and the better lives.

สารบัญ